

BILÁSZ BOGLÁRKA

Pozsonyi Comenius Egyetem BTK (Univerzita Komenského, Filozofická fakulta, Comenius University, Faculty of Philosophy, Bratislava, Slovakia)

A STANDARD NYELVVÁLTOZAT ÉS NYELVI IDEOLÓGIÁK KÉTNYELVŰ KÖRNYEZETBEN
THE STANDARD LANGUAGE AND LANGUAGE IDEOLOGIES IN BILINGUAL ENVIRONMENT

A dolgozat központi témája a szlovákiai magyar tannyelvű középiskolák diákjainak standard nyelvváltozathoz való viszony, valamint az ezt meghatározó nyelvi ideológiák. Jelen dolgozatban a nyelvi ideológia tágabb értelmezéséből indulok ki: „A nyelvi ideológiák olyan kulturális fogalmak, melyek a nyelvről, annak természetéről, szerkezetéről és használatáról szólnak, valamint a kommunikációs viselkedés helyéről a szociális életben” (Gal 2006: 178., a szerző fordítása). A definícióban leírtak mellett fontos még hangsúlyozni, hogy a nyelvi ideológiák valaminek a legitimálására, igazolására szolgáló érvrendszerek (Lanstyák 2011: 16). A vizsgálataim során abból indultam ki, hogy minden metanyelvi diskurzus nyelvi ideológiákon alapul (Laihonen 2011: 21).

A kutatás célja annak feltérképezése, hogy szlovákiai magyar középiskolások metanyelvi diskurzusaiban hogyan jelennek meg a különböző nyelvváltozatokkal kapcsolatos vélekedések, különös tekintettel a standarddal kapcsolatos nyelvi ideológiákra.

A vizsgálat narratív interjúk segítségével történik három szlovákiai magyar tannyelvű középiskolában: kettőt magyardomináns kétnyelvű közegből választottam, míg a harmadikra a szlovákdomináns környezet a jellemző. Kontrollcsoportként részt vett a kutatásban egy magyarországi gimnázium is. A diákokkal készített 30-45 perces interjúkat a diskurzuselemzés módszereivel elemzem, így tehát a figyelem középpontjába nem önmagában az adatközlők metanyelvi produkciója kerül, hanem az értelmezés a diskurzusalakító tényezőket – vagyis a diskurzus más objektumokhoz való viszonyát és a diskurzus belső viszonyait is – figyelembe veszi (Fairclough 2010: 4, vö. Laihonen 2009).

A nyelvi adatok elemzésénél központi szerepet kap, hogy a vizsgálatban részt vevő diákok nyelvi problémáinak kialakulására milyen nyelvi ideológiák lehetnek hatással, és ez hogyan függ össze az anyanyelvoktatás során megjelenő domináns nyelvi ideológiákkal.